

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a hulladékszállításról, valamint az 1257/2013/EU és az (EU) 2020/1056 rendelet módosításáról

[COM(2021) 709 final – 2021/0367 (COD)]

(2022/C 275/15)

Előadó: **Anastasis YIAPANIS**

Felkérés:	Európai Parlament, 2021.11.22. Tanács, 2021.12.1.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 192. és 304. cikke
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.2.9.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.2.23.
Plenáris ülés száma:	567.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	160/2/0

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság új rendeletre vonatkozó javaslatát és az azt kísérő közleményt, és úgy véli, hogy az emberi egészség és a környezet védelme az EU egyik legfontosabb prioritása. Amennyiben technikailag lehetséges, az Unióban keletkező hulladékot az Unión belül kell újrafeldolgozni, környezetvédelmi, gazdasági és szociális szempontból megfelelő módon.

1.2. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy a lehető leghamarabb fogadják el az elektronikus adatsere-rendszert (EDI), állapotodjanak meg az előzetes jóváhagyási eljárások harmonizált kritériumainak elfogadásáról, és hatalmazzák fel az Európai Bizottságot arra, hogy a hulladékok közös osztályozására vonatkozóan felhatalmazáson alapuló jogi aktusokat fogadjon el. A működési kapacitás növeléséhez haladéktalanul forrásokat és technikai segítséget kell biztosítani.

1.3. Sürgősen át kell térni az olyan új üzleti modellekre, amelyek többet adnak vissza a bolygónak, mint amennyit elvesznek. Az egészséget, a biztonságot és a munkakörülményeket megfelelően védeni és ellenőrizni kell. Az EGSZB kéri, hogy az ESZA+ keretében külön előirányzaton keresztül fektessenek be a munkavállalók képzésébe.

1.4. Az EGSZB kéri, hogy bővítsék a finanszírozási lehetőségeket az EU újrafeldolgozó létesítményeinek létrehozására és/vagy korszerűsítésére, valamint a hulladék újrafelhasználására és újrafeldolgozására szolgáló innovatív technológiák felfedezésére. Az EU határain belüli újrafeldolgozási kapacitás növelése hozzájárul a környezeti és a szénlábnyom csökkentéséhez, és a foglalkoztatás növekedéséhez vezet az ágazaton belül.

1.5. Az EGSZB úgy véli, hogy a pénzügyi biztosíték harmonizált kiszámításának egyértelműen le kell fednie a hulladékszállításból eredő valamennyi kockázatot, de nem szabad túlterhelnie a vállalatokat, különösen a kkv-kat.

1.6. Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság harmadik fél általi hitelesítésre irányuló javaslatát, mely hitelesítést az Unióban székhellyel rendelkező vagy uniós bejelentett szerv által engedélyezett, megfelelő képesítéssel rendelkező ellenőrnek kell elvégeznie létesítményi és országos szinten egyaránt, és úgy véli, hogy a szociális partnereknek és az érintett nem kormányzati szervezeteknek figyelemmel kell kísérniük az eljárásokat. Meg kell erősíteni a nyomkövetési, panasztételi és szankcionálási mechanizmust.

1.7. Az EGSZB kéri, hogy a rendelet elfogadása után legfeljebb kétéves átmeneti időszakot biztosítsanak. Továbbá a tranzitország illetékes hatóságai számára a tervezett hulladékszálítással kapcsolatos kifogásolási határidőt 10 napra kellene csökkenteni, és fontos, hogy ugyanazon szállítással kapcsolatban csak egyszer lehessen kifogást emelni.

1.8. Az EGSZB kéri az EDI-rendszer kiterjesztését minden exportra, importra és tranzitra szánt hulladékszállítmányra. A rendszernek a lehető leghamarabb, még az Európai Bizottság által javasolt kétéves határidő előtt működőképesnek kell lennie. Ehhez megfelelő emberi és technikai erőforrásokra van szükség.

1.9. Az EGSZB úgy véli, hogy a jó minőségű újrafeldolgozható hulladékok exportja és különösen a kritikus nyersanyagokat nagy mennyiségben tartalmazó hulladékok exportja károsan hat az EU fenntarthatóságára, és aláássa globális versenyképességét. Beruházásokra van szükség a hulladékkezelési infrastruktúrába, különösen azokban az országokban, ahol kötelezettségzegési eljárást indítottak. A hulladékszállításban bekövetkező változások feltárása és ezáltal az EU védelme, valamint a zöld megállapodásban és a körforgásos gazdaságra vonatkozó cselekvési tervben ismertetett uniós célok elérésének támogatása érdekében alapfelmérést kell végezni a hulladékexport volumenéről.

1.10. Az OECD-tagországoknak és az OECD-n kívüli országoknak mind ugyanolyan szigorú kritériumoknak kellene megfelelniük a környezetvédelmi kötelezettségvállalások tekintetében, mint amelyeket az EU-ban meghatároztak, és bizonyítani kellene, hogy valamennyi fogadó ország a saját hazai hulladékát is már az uniós normákhoz hasonló, környezetbarát módon kezeli, továbbá tiszteletben tartja az ILO alapvető egyezményeit és munkaügyi normáit.

1.11. Az EGSZB támogatja, hogy érvényt szerezzenek az ellenőrzési és vizsgálati eljárásoknak, és teljeskörű együttműködést sürget a tagállamok között és az Unióval. Ezenkívül olyan harmonizált szankciórendszert sürget, amely hatékony és arányos a jogsértéssel. A nem bizalmas adatokat minden érdekelt fél számára nyilvánosan hozzáférhetővé kell tenni, beleértve a szociális partnereket, a civil szervezeteket, az önkormányzatokat és a polgárokat is.

1.12. A gyártó vállalatokat ösztönözni kell arra, hogy termékeiket úgy tervezzék meg, hogy azok újrafelhasználásra és újrafeldolgozásra alkalmasak legyenek. Olyan nemzeti és európai stratégiákra van szükség, amelyek bevonják a szociális partnereket, a kvv-k képviselőit és a civil társadalmi szervezeteket, és amelyeket együttműködési platformokon keresztül kell támogatni. Az európai körforgásos gazdaság érdekképviseleti platformja ⁽¹⁾ kiváló példa erre.

1.13. Az EGSZB felkéri az Európai Bizottságot, hogy vizsgálja meg annak lehetőségét, hogy létrehozzák a másodlagos nyersanyagok piacának megfigyelőközpontját, amely tanácsadó szerepet töltené be Európai Bizottság mellett, és amely elemezhetné az ágazati fejlesztési politikákat, valamint a meglévő szűk keresztmetszetek megszüntetésének és az értékes másodlagos nyersanyagok Unióban tartásának módjait, és ajánlásokat dolgozhatna ki ezek kapcsán.

1.14. Végül az EGSZB kéri, hogy a rendelet hatálybalépése után öt évvel végezzenek alapos hatásvizsgálatot annak végrehajtásáról.

2. Bevezetés és általános megjegyzések

2.1. Az olyan anyagok, mint a fémek, az ásványi anyagok, a biomassza és a fosszilis tüzelőanyagok fogyasztása 2060-ra várhatóan megduplázódik ⁽²⁾, ami az éves hulladéktermelés 70 %-os természetes növekedéséhez vezet 2050-re ⁽³⁾. Világviszonylatban a magas jövedelmű országok a legnagyobb hulladékexportőrök, míg a fejlődő országok a legnagyobb importőrök ⁽⁴⁾.

2.2. A gyártó vállalatok a teljes termelési költség mintegy 40 %-át fordítják nyersanyagokra. Napjainkban az uniós iparban felhasznált anyagi erőforrásoknak csupán 12 %-a származik újrafeldolgozott termékekből és visszanyert anyagokból ⁽⁵⁾. A másodlagos nyersanyagok elterjedésének legnagyobb akadálya a szűz nyersanyagokhoz képest magas áruk.

⁽¹⁾ <https://circulareconomy.europa.eu/platform/en>.

⁽²⁾ OECD (2018), Global Material Resources Outlook to 2060 (Az anyagi erőforrások globális kilátásai 2060-ig).

⁽³⁾ Világbank: A Global Snapshot of Solid Waste Management to 2050 (A szilárdhulladék-kezelés globális pillanatképe 2050-ig).

⁽⁴⁾ Európai Környezetpolitikai Intézet: EU circular economy and trade (Az Unió körforgásos gazdasága és kereskedelme).

⁽⁵⁾ Eurostat – Körforgásos gazdaság az EU-ban.

2.3. Az Európai Bizottság 2021. november 17-én közzétette a hulladékszállításról, valamint az 1257/2013/EU⁽⁶⁾ és az (EU) 2020/1056⁽⁷⁾ rendelet módosításáról szóló rendeletjavaslatot (a továbbiakban: a rendelet). A rendelet az Európai Parlament⁽⁸⁾ és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság⁽⁹⁾ felülvizsgálati felhívását követően a 15 éves 1013/2006/EK⁽¹⁰⁾ hulladékszállítási rendelet helyébe lép, és az európai zöld megállapodásban⁽¹¹⁾ és a körforgásos gazdaságra vonatkozó cselekvési tervben⁽¹²⁾ bejelentett ambíciókra épül.

2.4. A növekvő hulladékmennyiség és a gazdasági fejlődés következtében az EU-ból egyre több hulladékot exportálnak harmadik országokba, ami viszont a célországokban bizonyos negatív környezeti és egészségügyi hatásokkal jár. A rendelet célja, hogy megkönnyítse az EU-n belüli, újrahasználatra és újrafeldolgozásra irányuló szállításokra vonatkozó egyszerűbb és gyorsabb eljárásokat, bevezet néhány egyértelmű szabályt a hulladékok kivitelére, behozatalára és tranzitjára vonatkozóan, és érvényre juttatja az illegális szállítmányokkal szembeni fellépésre vonatkozó jelenlegi uniós keretet.

2.5. Az EGSZB üdvözlözi az Európai Bizottság új rendeletre vonatkozó javaslatát és az azt kísérő közleményt, és úgy véli, hogy az emberi egészség és a környezet védelme az EU egyik legfontosabb prioritása. Az EU-nak az éghajlatváltozás elleni küzdelem élharcosaként képesnek kell lennie arra, hogy a területén keletkező hulladékot kezelje, ne pedig exportálja azt más országokba. Sürgősen át kell térni az olyan új üzleti modellekre, amelyek többet adnak vissza a bolygónak, mint amennyit elvesznek, és ezt az összes érintett fél fenntartható magatartásával kell kiegészíteni. Továbbra is prioritásként kell kezelni a környezetkímélő hulladékgazdálkodási infrastruktúrákba való beruházást, különösen azokban az országokban, ahol kötelezettségességi eljárást indítottak.

2.6. Gazdasági szempontból a hulladék fontos értéket képviselhet a másodlagos nyersanyagok hasznosítása szempontjából, hozzájárulva az EU körforgásos gazdaságához, csökkentve egyes elsődleges nyersanyagoktól való függőséget, az elsődleges nyersanyagok európai előállításához szükséges energiafogyasztást, valamint a CO₂-kibocsátásokat. Az EGSZB továbbá úgy véli, hogy a jó minőségű újrafeldolgozható hulladékok exportja és különösen a magas kritikus nyersanyagtartalmú hulladékok exportja károsan hat az EU fenntarthatóságára, és aláássa globális versenyképességét, mivel értékes erőforrásokat biztosít külső versenytársaknak.

3. EU-n belüli hulladékszállítványok

3.1. Az Európai Bizottság által az érdekelt felekkel folytatott konzultáció során kiderült, hogy a következőkre van szükség:

- a bejelentési eljárások digitalizációja,
- a gyorsított eljárású rendszer korszerűsítése,
- a hulladékok osztályozására és a pénzügyi biztosítékok kiszámítására vonatkozó közös és átlátható szabályok,
- a közelség elvéhez és a hulladékhierarchiához való igazodás.

3.2. A 2006-os rendelet töredékes végrehajtása az EU-ban hosszadalmas eljárásokhoz és folyamatos bürokráciához vezetett az EU-n belüli hulladékszállítványok esetében. Ez késedelmeket és pénzügyi veszteségeket okoz a gazdasági szereplők számára, akiket pedig ez visszatart attól, hogy hulladékot szállítsanak anyagában történő hasznosítás céljából az EU-n belülre.

3.3. Az EGSZB úgy véli, hogy amennyiben ez technikailag lehetséges, az Unióban keletkező hulladékot az Unión belül kell újrafeldolgozni, környezetvédelmi, gazdasági és szociális szempontból megfelelő módon, a környezetvédelmi, egészségügyi és biztonsági előírások tiszteletben tartása mellett. Az Unión belül szállított hulladék nagyobb mennyisége és a gyorsabb eljárások a körforgásos gazdaság erősödéséhez vezetnek az Unióban, hozzájárulnak az EU versenyképességéhez és stratégiai autonómiájához, és új munkahelyek alapját teremtik meg.

⁽⁶⁾ HL L 330., 2013.12.10., 1. o.

⁽⁷⁾ HL L 249., 2020.7.31., 33. o.

⁽⁸⁾ Európai Parlament: Waste Shipment Regulation – Revision of Regulation (EC) No 1013/2006 on shipments of waste (Hulladékszállítási rendelet – A hulladékszállításról szóló 1013/2006/EK rendelet felülvizsgálata).

⁽⁹⁾ Az EGSZB véleménye: Reziliencia a kritikus fontosságú nyersanyagok terén (HL C 220., 2021.6.9., 118. o.).

⁽¹⁰⁾ HL L 190., 2006.7.12., 1. o.

⁽¹¹⁾ COM/2019/640 final.

⁽¹²⁾ COM/2020/98 final.

3.4. Az EU határain belüli újrafeldolgozási kapacitás növelése rendkívül fontos, és hozzájárul a környezeti és a szénlábnyom csökkentéséhez. Ez a foglalkoztatás növekedéséhez is vezethet ebben az ágazatban: az Európai Bizottság által közölt adatok, amelyek szerint 9 000–23 000 új munkahely jön létre az újrafeldolgozási és újrafelhasználási ágazatban, ígéretesek, és ezek a számok még magasabbak lehetnek, ha az újrafeldolgozási kapacitás megfelelő ösztönzése elindul.

3.5. Az EGSZB teljesen elfogadhatatlannak tartja, hogy egyes tagállamok még mindig papíralapú eljárásokra támaszkodnak, és hogy néha még ugyanazon tagállam régiói is eltérően értelmezik a végrehajtási eljárásokat. Az EGSZB ezért arra kéri a tagállamokat, hogy mihamarabb fogadják el az Európai Bizottság által javasolt digitális megoldásokat, és biztosítsák a harmonizált és átlátható európai keretrendszerre való zökkenőmentes átállást, állapodjanak meg az előzetes jóváhagyási eljárások harmonizált kritériumainak elfogadásáról, és hatalmazzák fel az Európai Bizottságot arra, hogy felhatalmazáson alapuló jogi aktusokat fogadjon el a hulladékok közös osztályozására vonatkozóan. A működési kapacitás növeléséhez haladéktalanul forrásokat és technikai segítséget kell biztosítani.

3.6. Az Európai Bizottság javasolja a hulladékszállításra vonatkozó pénzügyi biztosíték kiszámítási eljárásának harmonizálását. Az EGSZB üdvözli, hogy ez nagyobb kiszámíthatóságot eredményez a vállalkozások számára, ugyanakkor kéri, hogy az összegeket arányosan számítsák ki oly módon, hogy az ne jelentsen többletterhet a gazdasági szereplők számára. Az EGSZB úgy véli, hogy a pénzügyi biztosítéknak egyértelműen fedeznie kell a hulladékszállításból eredő valamennyi kockázatot, de nem szabad túlterhelni a vállalkozásokat, különösen mivel sok kkv vesz részt a folyamatban, amelyeknek korlátozott likviditás áll rendelkezésére.

3.7. Végezetül az EGSZB kéri, hogy az Európai Unió és a tagállamok nyújtsanak szélesebb körű finanszírozási lehetőségeket az uniós újrafeldolgozó létesítmények létrehozására és/vagy korszerűsítésére, valamint a hulladékok újrafelhasználására és újrafeldolgozására szolgáló innovatív technológiák felfedezésére. Az újrafeldolgozásból származó nyersanyagok végső piacait haladéktalanul fejleszteni kell, hogy egy teljes mértékben működő másodlagosnyersanyag-piac jöjjön létre, amely az elhasznált termékeket új termelési nyersanyaggá alakítja át. Az EU-nak ezenkívül javítania kellene az újrafeldolgozott anyagok elérhetőségét és minőségét, arra helyezve a hangsúlyt, hogy az anyag az újrafeldolgozást követően képes-e megőrizni a benne rejlő tulajdonságokat, és hogy későbbi felhasználás esetén képes-e helyettesíteni a primer nyersanyagokat. Ez az Unió belüli feldolgozási kapacitás növekedéséhez, új, magas színvonalú és környezetbarát munkahelyekhez vezet, valamint lehetővé teszi az értéktelen hulladékot termelő nyersanyag típusok azonosítását, és hosszú távon azok megszüntetését vagy helyettesítését.

4. Export, import és tranzit hulladékszállítványok

4.1. Az elmúlt 17 évben a harmadik országokba exportált hulladék mennyisége 75 %-kal, mintegy évi 33 millió tonnára nőtt⁽¹³⁾, nagyon gyakran úgy, hogy a rendeltetési létesítmények működési és hulladékkezelési módját nem, vagy csak kevésbé vették figyelembe. Az EU-ba importált hulladék mennyisége évi 16 millió tonna, míg az EU-n belül 70 millió tonna hulladékkal kereskednek.

4.2. Az EU több mint 80 szabadkereskedelmi megállapodásban vesz részt, és mintegy 40 megállapodásról vannak tervben vagy folynak jelenleg is tárgyalások. Az EGSZB rendkívül helytelennek tartja, hogy ezek közül csak kettő említi kifejezetten a körforgásos gazdaságot⁽¹⁴⁾, és kéri, hogy az összes meglévő és jövőbeli szabadkereskedelmi megállapodásban fektessenek nagyobb hangsúlyt a fenntartható fejlődésről szóló fejezetek megerősítésére és hatékony végrehajtásuk biztosítására.

4.3. A Kína, India, Thaiföld, Vietnám és Malajzia által nemrégiben bevezetett műanyag-hulladék-kereskedelmi korlátozások rávilágítottak az EU külföldi hulladékkezeléstől való túlzott függőségére. A hulladékexporttól való elfogadhatatlan függőség kiszolgáltatottá teszi az EU gazdaságát az ellátási láncokban keletkező zavarokkal szemben.

4.4. A hulladékexportnak tiszteletben kell tartania a teljes átláthatóság szabályait, és nyilvánosan hozzáférhető információkat kell nyújtania a rendeltetési ország környezetbarát kezelési szabványairól. Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság javaslatát a külső hulladékkezelő létesítmények harmadik fél általi ellenőrzésére, és úgy véli, hogy ezeknek részletes rendelkezéseket kellene tartalmazniuk a környezeti lábnyomra és a munkafeltételekre vonatkozóan. Az újrafelhasználásra szállított termékek esetében fenn kell tartani a „szennyező fizet” elvet, és a kiterjesztett gyártói felelősségre vonatkozó díjaknak követniük kell a terméket, mivel azokat a fogyasztók a hulladékkezelési szakasz fedezésére fizették, függetlenül attól, hogy hol történik a hulladékkezelés. Továbbá a szociális partnereknek és az érintett nem kormányzati szervezeteknek részt kell venniük az ellenőrzési eljárásokban, miközben a nyílt adat-infrastruktúrákat finanszírozni kell és hozzáférhetővé kell tenni. Meg kell erősíteni a nem kormányzati szervezetek és más érdekelt felek számára elérhető panasztételi mechanizmusokat.

⁽¹³⁾ Közlemény: A mi hulladékunk, a mi felelősségünk.

⁽¹⁴⁾ A Mexikóval és Új-Zélanddal kötött szabadkereskedelmi megállapodások.

4.5. Az EGSZB arra ösztönzi az Unióban székhellyel rendelkező vagy (uniós bejelentett szervezetek által) engedélyezett (megfelelő képesítéssel rendelkező) ellenőröket, hogy létesítményi és országos szinten is végezzenek hitelesítési eljárásokat annak biztosítása érdekében, hogy a hulladék rendeltetési országában teljesüljenek az uniós országok humánegészségügyi, környezetvédelmi és szociális normái. Részletesebb hitelesítési eljárásokat, valamint nyomonkövetési kritériumokat, panaszvételi eljárásokat és szankciókat kell meghatározni. Azt is meg kell határozni, hogy (volumen és kockázat alapján) mely kritériumok azok, amelyek hitelesítést vonhatnak maguk után.

4.6. Az EGSZB arra ösztönzi a kkv-kat, hogy a harmadik országokban található létesítményekre vonatkozó auditálási eljárásokat gyártói felelősségi rendszereken keresztül végezzék el, mivel ez csökkentheti az ilyen műveletek pénzügyi terheit. Az egészséget, a biztonságot és a munkakörülményeket megfelelően védeni és ellenőrizni kell. A munkavállalók képzésébe és szaktudásába történő beruházásokat az ESZA+ keretében külön előirányzatból kellene fedezni.

4.7. Az EGSZB elismeri, hogy a hatóságoknak és a gazdasági szereplőknek némi alkalmazkodási időre van szükségük az új szabályok alkalmazásához és betartásához, azonban úgy véli, hogy a rendelet hatálybalépését követő hároméves határidő nem kellően ambiciózus, és legfeljebb kétéves átmeneti időszakot szeretne kérni.

4.8. Az Európai Bizottság 30 napos határidőt javasolt a tranzitországok illetékes hatóságai számára, hogy érvényes kifogást emelhesenek egy tervezett, hasznosításra szánt szállítással szemben. Az EGSZB úgy véli, ezt a határidőt 10 napra kellene csökkenteni a működőképesség biztosítása és a szükségtelen késedelmek elkerülése érdekében. Az EGSZB emellett kéri, hogy az említett hatóságokra vonatkozó egyértelmű korlátozásokkal akadályozzák meg, hogy ugyanazon szállítás ellen többször is kifogást emelhesenek.

4.9. Az EGSZB kéri az EDI-rendszer kiterjesztését minden exportra, importra és tranzitra szánt hulladékszállítványra. Csak így biztosítható ezeknek a folyamatoknak a nyomon követhetősége és átláthatósága, mégpedig úgy, hogy ugyanazokat a szabályokat követik, mint a belső szállítványok esetében. Az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak mindent meg kell tenniük annak érdekében, hogy ez a rendszer a lehető leghamarabb, még a javasolt kétéves határidő előtt működésbe lépjen. Ehhez az EGSZB megfelelő emberi és technikai erőforrásokat kér.

4.10. Az, hogy egyes rendeltetési országok mentesülhetnek az alól, hogy igazolniuk kelljen, hogy megfelelnek a legfontosabb humánegészségügyi és környezetvédelmi feltételeknek, csak azért, mert az OECD tagjai, ellentétes a reform szellemével, és alááshatja az egész rendszert. Az EGSZB azt kéri, hogy a hulladékexportot illetően az OECD-tagországok és az OECD-n kívüli országok ugyanolyan szigorú kritériumoknak feleljenek meg a környezetvédelmi kötelezettségvállalások tekintetében, mint amilyeneket az EU-ban meghatároztak. Az EGSZB továbbá kéri annak bizonyítását, hogy a fogadó országok az uniós gyakorlathoz hasonló, környezetbarát módon kezelik saját hazai hulladékukat is, valamint tiszteletben tartják az ILO alapvető egyezményeit és munkaügyi normáit.

5. Illegális hulladékkereskedelem

5.1. A 2006-os rendelet különböző végrehajtási eljárásai a tagállamokban az illegális hulladékszállítási tevékenységek növekedéséhez vezettek. Pontos szám adatok nem állnak rendelkezésre, de a becslések szerint az európai hulladék-szállítványok 30 %-a illegális, és évente mintegy 9,5 milliárd euro értékű⁽¹⁵⁾.

5.2. Az érdekelt felekkel folytatott konzultáció során kiderült, hogy a hulladékok illegális szállítása elleni küzdelemmel kapcsolatos eljárások megerősítése jelentős támogatottságnak örvend. A környezeti bűnözés elleni küzdelemhez és az illegális kereskedelem elleni küzdelemhez szükség van a hulladék kivitel, -behozatal és -szállítás megerősített ellenőrzésére. Az EGSZB üdvözlöi és támogatja az ellenőrzési és vizsgálati eljárások megerősítését, és teljeskörű együttműködést sürget a tagállamok és az Unió között, összhangban a szervezett bűnözés elleni küzdelemre irányuló új uniós stratégiával (2021–2025)⁽¹⁶⁾. Az OLAF bevonása pótolhatja a néhány tagállamban tapasztalható humán erőforrás-hiányt, és hatékonyabb együttműködési keretet biztosíthat.

5.3. Az illegális hulladékkereskedelem továbbra is az egyik legsúlyosabb környezeti bűncselekmény, és magas nyereséget és alacsony kockázatot jelentő tevékenységnek számít, amely pusztító következményekkel jár az emberi egészségre és a környezetre nézve. Az Európai Számvevőszék megállapította, hogy az illegális hulladékkereskedelem észlelt eseteinek aránya továbbra is alacsony, a büntetőeljárások aránya elmarad más bűncselekménytípusokétól, az alkalmazott szankciók pedig nem kellően arányosak és visszatartó erejűek⁽¹⁷⁾. Ennek főleg az az oka, hogy a hulladékszállítási láncok nagyon összetettek, és nehéz bizonyítani, hogy az érintettek tudtak az illegális tevékenységről, különösen azért, mert a hulladék többször is gazdát és országot cserélhet, mielőtt illegálisan lerakják azt.

⁽¹⁵⁾ Kérdések és válaszok a hulladékszállításra vonatkozó új uniós szabályokról.

⁽¹⁶⁾ A szervezett bűnözés elleni küzdelemre irányuló uniós stratégia (2021–2025).

⁽¹⁷⁾ 4/2020. sz. áttekintés: A műanyag hulladékok problémájának leküzdésére irányuló uniós intézkedések.

5.4. Az ipari szereplők és a nem kormányzati szervezetek képesek nyomon követni és jelenteni az esetleges illegális hulladékszállítványokat, amint hozzáférnek az adatokhoz. Az EGSZB ezért azt kéri, hogy a nem bizalmas adatokat tegyék hozzáférhetővé minden érdekelt fél számára, beleértve a szociális partnereket, a nem kormányzati szervezeteket, az önkormányzatokat és a polgárokat is. Az EGSZB úgy véli, hogy az átfogó adatgyűjtés és a fokozott átláthatóság fokozottabb ellenőrzést és az illegális hulladékszállítványok számának csökkenését eredményezi majd.

5.5. Az EGSZB azonban úgy véli, hogy egyértelműen különbséget kell tenni az azonosított illegális kereskedők és az emberi dokumentációs hiba miatt bűnösnek talált üzemeltetők között, különösen a VII. melléklet⁽¹⁸⁾ tekintetében, ahogyan ez a múltban is történt. Az EGSZB olyan harmonizált szankciórendszert sürget, amely hatékony és a jogsértéssel arányos.

6. Záró megjegyzések

6.1. Most már mindenki számára világosnak kell lennie, hogy túl sok hulladékot termelünk, emellett még új természeti erőforrásoknak is híján vagyunk. Az EGSZB olyan szabályozási keretet sürget, amely ösztönzi az újrafeldolgozott anyagok használatát, ami viszont hozzájárul a szén-dioxid-kibocsátás csökkentéséhez, és megakadályozza, hogy értékes hulladék kerüljön a hulladéklerakókba. A hulladék erőforrásként való felhasználása a körforgásos gazdaságról szóló cselekvési terv középpontjában áll, és az EGSZB már korábban kijelentette, hogy „ahhoz, hogy a gazdasági növekedés függetlenné váljon a természeti erőforrások fogyasztásától és az ebből eredő környezeti hatásoktól, az Uniónak ambiciózusabb célokat kell kitűznie”⁽¹⁹⁾.

6.2. A körforgásos gazdaság elveivel összhangban az EGSZB jogalkotási javaslatokat szorgalmaz, amelyek arra ösztönzik a gyártó vállalatokat, hogy termékeiket úgy tervezzék meg, hogy azok újrafelhasználásra és újrafeldolgozásra alkalmasak legyenek, és támogassák a körforgásos üzleti modellek kialakítását. A szociális partnerek, a kkv-k képviselői és a civil társadalmi szervezetek bevonásával olyan európai és nemzeti stratégiákat és jogi kereteket kell kidolgozni, amelyek ösztönzik ezt az átállást és küzdenek a termékek idő előtti elavulása ellen. A körforgásos gazdaságra való átállás egyrészt azt jelenti, hogy a termékek értéke hosszabb ideig marad a gazdaságban, másrészt pedig azt, hogy több másodlagos nyersanyagot használunk fel. Ezért kiemelkedő fontosságú a hulladékok másodlagos nyersanyagokká történő átalakítására irányuló innovatív megoldásokhoz való hozzáférés megkönnyítése, amelyet online platformok (például a körforgásos gazdaság érdekelt feleinek európai platformja) és a legjobb gyakorlatok megosztása révén kell előmozdítani.

6.3. Az EGSZB úgy véli, hogy az EDI bevezetése teljes mértékben szükséges, és összhangban van az EU digitális stratégiájával⁽²⁰⁾, és gyors megvalósításra szólít fel, mivel ez csökkentheti a vállalatok gazdasági veszteségeit, gyorsabb eljárásokat és minőség-ellenőrzést biztosíthat. Az EGSZB úgy véli továbbá, hogy az elektronikus rendszer növeli az átláthatóságot és a hatékonyságot, biztosítja az adatok jobb nyomon követhetőségét, keretet biztosít a tagállamok közötti intenzív együttműködésnek, és jól szervezett hulladékpiacok fejlődését ösztönzi. Javasolja továbbá a szállítás nyomon követésére szolgáló modern technológiák (IoT és műholdak), valamint az adatbiztonság érdekében a blokklánc-technológia alkalmazását.

6.4. Egyértelműen különbséget kell tenni az újrahaználatra és újrafeldolgozásra szánt hulladékszállítványok és az alacsonyabb hasznosítási formák, például az égetés céljából történő szállítás között. Elengedhetetlen, hogy kezdettől fogva rendelkezünk a megfelelő vizsgálati eszközökkel, valamint olyan egyértelmű kritériumokkal, amelyek megtiltják a hamis ürüggyel történő hulladékszállítást.

6.5. Az EGSZB felkéri az Európai Bizottságot, hogy vizsgálja meg annak lehetőségét, hogy létrehozzák a másodlagos nyersanyagok piacának megfigyelőközpontját, amely elemezhetné az ágazati fejlesztési politikákat és a meglévő szűk keresztmetszetek megszüntetésének módjait, és ajánlásokat dolgozhatna ki ezek kapcsán. A megfigyelőközpontnak valamennyi érintett európai érdekelt felet magában kell foglalnia, és tanácsadó szerepet kell betöltenie az Európai Bizottság mellett.

6.6. Végül az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottságnak öt évvel a rendelet hatálybalépése után alapos hatásvizsgálatot kell végeznie a rendelet végrehajtásáról.

Kelt Brüsszelben, 2022. február 23-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽¹⁸⁾ VII. melléklet – A hulladékszállítványokat kísérő információk.

⁽¹⁹⁾ Az EGSZB véleménye: A levegőtisztaságra, a vízre és a hulladékokra vonatkozó uniós környezetvédelmi jogszabályok végrehajtása (HL C 110., 2019.3.22., 33. o.).

⁽²⁰⁾ Az európai digitális stratégia – Európa digitális jövőjének megtervezése.